

När relationer hotar brista – Att lyckas med anhörigskapandet som soldat och anhörig

Familjeterapikongress Ystad 17-18 oktober 2013

**Ann-Margreth E. Olsson,
Prof.D./PhD, MSc, i Systemisk Praktik,
universitetslektor i socialt arbete med
arbetslivsinriktning**

Balladen om den blå baskern (Anita Lindblom)

"The Ballad of the green beret" skrevs och sjöngs in av den amerikanska sångaren och militären Barry Sandler 1966)

- Krig och död ett fjärran land,
gråt och svält, ett land i brand.
Men i sken från en handgranat,
i basker blå stod en svensk soldat.

Han kom dit från sitt land i nord,
att få slut på krig och blod.
Reste bort från sin fästemö,
reste bort för att kanske dö.

Han kom dit för att skapa fred,
skapa fred i ett land som led.
Som en vän var han alltid sedd,
och alltför ung för att vara rädd.

Läppar dog som kvinnor kysst,
blod och eld se'n blev han tyst.
Men i sken från en handgranat,
i basker blå stod en svensk soldat.

Så en dag kom det ett brev,
och i det hans fästmö skrev:
"Vad än sker så finns jag här,
och du vet att jag har dej kär."

Krig och död i fjärran land,
gråt och svält ett land i brand.
Men i sken från en handgranat,
i basker blå stod en svensk soldat.

Fokus idag

- Soldat och anhörig
- Anhörig till soldat och utlandsveteran
- Orienterande bakgrund
- Pågående forskning
- Preliminära resultat
- Slutsatser och nya frågor
- ?????!!!

Bakgrund

Sverige sedan 50-talet bemannat över 100 000 befattningar i svenska internationella militära insatser
Osäkra siffror från Försvarsmakten

f.n. ca 1000 personer på plats i länder drabbade av krig och konflikter
vanligen 6 månaders utlandstjänst
+ ett halvårs förberedelser

Soldat som yrke – en individ som tar anställning och som anställs?

Med systemisk utgångspunkt
handlar svaren om att

- vi blir i relation till varandra,
andra och annat
- familjesystemens betydelse
- liksom nätverkens

Reflexivt samskapande

Försvarmakten börjat
uppmärksamma anhörigas
betydelse

Fortfarande inga uppgifter om
t.ex. hur många barn som
berörts eller berörs...

Foto: Ann-Margreth E. Olsson

Vad annorlunda än i andra distansyrken?

FS 24 och OMS 31 maj 2013 efter hemkomst från
Afghanistan medaljutdelning i Lund

Foto: Ann-Margreth E. Olsson

Skillnader som gör skillnad

Foto: Ann-Margreth E. Olsson

Forskningsprojektet
När en anhörig går ut i krig: Utforskande av sociala konsekvenser och utveckling av det sociala stödet – före, under, efter och sén.

Syfte:

Att undersöka hur det sociala stödet fungerar och utforska hur de samhälleliga resurserna kan utvecklas genom sam- och aktionsforskning tillsammans med soldater och veteraner samt familjer och övriga anhöriga

Tidigare anhörigforskning om militära familjer

- I USA, Canada, Nederländerna m.fl.
- Inget i Sverige

Behöver omsättas, “översättas” till svenskt
välfärdssystem, kultur och övriga
sammanhang

Forskningsdesign

- Det sociala stödet och sociala livet när en familjemedlem eller annan nära anhörig deltar i internationella militära insatser
- Före, under, efter och sén
- Aktionsforskning - samtal som gör skillnad
- Start 2012
- Pågående och återkommande datainsamling och analys under
- 2012 - 2015

Deltagare

- Totalt beräknas forskningspersonerna bli ett hundratal varav ett 20-tal soldater
- 25 familjer med anhörig i pågående utlandstjänst som följs också 'efter' och 'sén'.
- 15-tal minderåriga barn
- flera vuxna barn till soldater

Barnuttalande - ur barnens perspektiv

- Jag vill inte att pappa ska åka. Jag är rädd. Tänk om han dör ...
- Min pappa sitter på en säker plats, men min kompis, han är det synd om, hans pappa sitter på farlig plats där han kan bli skjuten ...
- Det är hans jobb men jag vill att han kommer hem.
- Han är borta mycket annars också.

Barnuttalande - ur barnens perspektiv

- Jag talar med min kompis - han som också har en pappa som är iväg - ingen annan...
- Jag vill inte att andra än vi härhemma ska tala om det... ingen i skolan ska veta, fast fröken vet.
- Jag är ledsen.
- Det är tråkigt.
- Jag vill inte tala eller tänka på det...

FÖRE: Ord som skapar skillnad som gör skillnad

Soldaten/officeraren lämnar

- På väg in något önskat
- För att göra skillnad
- Solidarisk handling
- Andra relationer blir viktiga
- Räknas med - efterfrågad
- Får koncentrera sig på uppgiften
- Testa det inlärd o inövade
- I fokus och uppbackad av det militära systemet
- Missionsgiftet, Missionstarmen suger...
- Självvisk? Självviskt?
- Bäst att hålla för sig själv?!

Partner/anhörig blir lämnad

- På väg ut till något oönskat
- Angelägen insats, men varför just du?
- Jag/vi då...?
- "Tas för given"
- Ej bli lyssnad till..
- Blir utanför
- Oinformerad
- Ökad osäkerhet
- Vad är på väg? - rädsla
- Hur kan detta vara så viktigt?

Preliminära resultat av “FÖRE” och under “UNDER”

- Börjat utkristallisera sig mönster som kan sammanfattas i s.k. IDEALTYPER
- Här betonas vissa drag som en hypotetisk konstruktion
- Deltagare känner igen sig till viss del, mer eller mindre, i en viss typ eller flera, och olika över tid ...

Strategi: Normalisering

Vi – en Militär familj

- Normaliserad yrkesuppgift
- Övningar och utlandstjänst ingår i jobbet
- Ingen större skillnad här eller där
- Inga speciella åthävor för att det är utlandstjänst på gång
- Vi är välbekanta med jobbet, vi har varit där, följt med, hört en massa, fått se och träffat inblandade
- Vardaglig kontakt
- Vi hyser tillit och tilltro

Strategi: Tifosi

Den anhörige stöder och ger support till de militära insatserna:

- läser in och följer med i “allt” om det militära
- följer utvecklingen noggrant
- engagera sig i frivilligförening för att stödja soldater, veteraner och anhöriga
- Startar t.ex. FaceBook-grupp för berörda
- Planerar eget deltagande eller har redan deltagit i någon kontingent

Strategi: Maktkamp

Vi är tre i den här familjen (systemet):

– Du och jag och Försvarsmakten.

Anhörig:

- Riskerar att känna sig ratad och bortvald. Söker bekräftelse och efterfrågar uppmärksamhet. Ibland arg och trotsig.
- Vill veta mer om övriga i systemet: både om vad som händer i det professionella och i det sociala livet på övningar och under insats.
- Söker hantera spirande känsla av vanmakt genom att engagera sig hårt och mycket – i eget jobb, egna studier och/eller träning samt/eller frivilliguppdrag.

Strategi: Uppoffrande

- Sorg
- Väntan
- Livet har stannat upp
- Tomrum
- Risk för att bli handfallen
- Oro
- (Ovan att vara) Ensam
- Längtan
- Förväntan

Strategi: Jämställdhet/Jämlikhet

- Krav om fortsatt självständighet
- Egen yrkeskarriär
- Din tur nu, min tur senare...
- Kompensation för den frånvarandes insatser: hushållsnära tjänster, matkasse, barnvakt, au pair, säkring av egentid etc
- Ömsesidig förväntan om uppvaktning: brev, presenter, överraskningar ...

Återkommande gemensamma åtgärder i förberedelserna:

- Gifta sig och/eller “Bygga bo” - flyttat eller ska flytta trots omtalade påfrestningar
- “Omplåstring” - fixa lite extra för den hemmavarande (egen vrå,)
- Praktiska förberedelser (teknik, värme, bil, post, bank, ekonomi etc)
- Avsked och mobilisering av vänner, släktingar - några flyttar bokstavligen in...

Gemensamma åtgärder för att underlätta kommunikation på distans

Kommunikationsvägar - mobil, SMS, Skype, FaceBook och andra sociala medier

Strategier för att underlätta kommunikationen:

- Deltagande i Soldathemsförbundets PREP-kurs, träffar och andra kontakter i Invidzonens regi
- Information från Försvarsmakten (hemsidan), vid anhörigträffar och från anhörigsamordnare
- **Egna anhörigträffar**
- Fotoalbum, veckobrev ...
- Starta gemensamma projekt ("bygga bo") t.ex. byte av bostad, flytta ihop, renovera köket m.m., eller gemensamt mål för träning, gemensamma studier (på nätet) eller utökning av familjen
- Delta i återkommande dialogiska intervjusamtal i denna studie
...

Slutsatser och fortsatta frågor

- Utveckla konsten att samtala, berätta och lyssna
- Säkra att soldaten informerar och samtalar med sina anhöriga
- Säkra att information och inbjudningar till anhöriga , når dem
- Utveckla olika former av stöd och förebyggande insatser
- Olika behov över tid
- Känner de samhälleliga instanserna igen vad som sker/skett/ är på gång?

Frågor och reflektioner!!!

- Hur kan Du och/eller Din organisation delta?
- Vad ser Du behöver utvecklas?
- Att tänka på i forskningen?!?
- ?
- ?

